

Művészetek Palotája – Nemzeti Hangversenyterem

A komolyzenei koncertekkel kapcsolatos mindennapi szervezési, gazdasági gondok elemzése és a megoldási javaslatok ismertetése egy Budapesten tartott nemzetközi konferencia anyagának összefoglalásával

Külváros vagy belváros?

Ez a kultúrpalota stratégiai jellegű – hangzott el azon a nemzetközi konferencián, amelyet a Művészetek Palotájának (MÜPA) megnyitása alkalmából szervezett Kiss Imre, az intézmény vezérigazgatója hasonló jellegű európai művészeti központok vezetői számára. Számos hangverseny-szervezési, működtetési, finansziális ötlet mellett olyan, a közvélemény által megfogalmazott problémára is választ kaphattunk, amely talán az új intézmény körül meg-megjelenő kételkedőket is meg tudja győzni. Az egyik rögtön az épület elhelyezkedésével kapcsolatos: miért nem a Belvárosban épült fel, hanem egy ipari negyed közepén, ahol számos olyan kiszolgáló egységet kell még megépíteni, ami másutt esetleg adott lenne.

Túl azon, hogy a Nemzeti Színház e helyütt való megépítése meglehetősen átrendezte a tervezett hasonló beruházások struktúráját, tény, hogy a belvárostól való távolság nem nagyobb, mint például a Margit-sziget, amit senki sem tekint a város periferiájának. De bizonyos szempontból ebben rejlik nagyszerűsége, hiszen – ahogy Zoboki Gábor építész fogalmazott – megkapó kilátással a budai oldalra, több ezer egyetemista közvetlen közelségében, egy hídnai Duna-szakasszal nagyobbítja meg a Belvárost.

A Concertgebouw, amely 1888-ban alakult, akkor városközponton kívül, egy szélmalom társaságában fogadta a látogatókat, ma pedig éppen a városközpont közepe.

A helyszín koncepcióját többen is alátámasztották tapasztalatokon alapuló érvekkel, és azt is korszerűnek minősítették,

hogy több művészeti ág befogadására alkalmas épületben kapott helyet a világ legjobbjai közé rangsorolt hangversenyterem. A kérdés már csak az, hogyan lehet működtetni mindezt és megtölteni közönséggel olyan időszakban, amikor nem kultúra-barát környezetben élünk?

A kulturális élet gazdasági-politikai környezete Európa-szerte az ezredfordulón

A legkülönbözőbb európai nagyvárosokból érkezett szakemberek számunkra nagyon ismerős problémákat vetettek fel és megpróbálták összefoglalni a megoldási alternatívákat is. Az előadásokból egyértelműen kiderült, hogy a hagyományos hangversenyrendezés, intézmény működtetés számos területén kell változtatni annak, aki boldogulni akar a kilencvenes évek során megváltozott viszonyok között. Igazodni kell a szűkülő költségvetéshez, újabb és újabb közönséget kell találni, és meg kell ismerkedni az új közönség új igényeivel is. Meg kell tehát oldani a finanszírozás, gondját, meg kell tanulni közönséget építeni új helyszínen, és felül kell vizsgálni a műfajok arányát a műsorszerkesztésben. Ezek a kérdések alkották a konferencia gerincét és ezekre a felvetésekre válaszoltak személyes tapasztalataik alapján a meghívottak. Az alábbi összefoglaló az egyes témák kapcsán elhangzott adatok, elemzések alapján készült. Így szerzőknek az előadók tekinthetők:

*Udo Gefe,
az Opera Frankfurt igazgatója
Václav Riedlbauch,
a Cseh Filharmonikusok igazgatója,
Jodi Myers,
a Royal Festival Hall igazgatója,
Karsten Witt,
a Karsten Witt Musik Management
igazgató-tulajdonosa,
Jan Willem Loot,
a Royal Concertgebouw Orchestra
igazgatója*

és a moderátorként számos érdekes beszélgetést kezdeményező *Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar igazgatója.*

Támogatások, szponzorok, egyéb bevételek

Általánosan jellemző, hogy csökkenő támogatással kell gazdálkodniuk az együtteseeknek, a művészettel foglalkozó intézményeknek. A támogatást a fenntartó adja, amely lehet az állam és lehet egy önkormányzat. Ez egyben azt is jelenti, hogy a működtetésbe óhatatlanul belekeveredik a politika. Kevés, a kultúra iránt elkötelezett politikus létezik, ezért kemény küzdelemre van szükség. Az Oroszországból érkezett *Alekszej Trifonov*, a moszkvai *Audiomuzik* képviselőjében egészen egyértelműen fogalmazott: az állam (az önkormányzat) nemcsak bürokratikus, hanem politikai intézmény is, ahol szavazatokért folyik a harc. És kinek a szavazatára pályáznak, amikor a komolyzenét támogatják? Komolyzenei koncertekre csak a hatvanon felüliek járnak. Erősen kisebbségben vannak. *Udo Gefe* szerint ilyen megfontolásból mindenki kisebbségnek számít: a labdarúgás rajongói, a gyermekek, a kultúrában működők – az egészhez képest kisebbséget jelentenek. A kérdés csak az, hogyan lehet megszarnolni a politikusokat? Miért hajlandók több pénzt áldozni?

A mérleg másik „serpenyőjében”, amely a közönség oldalán van, ugyanezek a kérdések merülnek fel: hogyan lehet ugyanannyi, sőt több közönséget becsalogatni akkor, amikor az emberek nehéz helyzetben vannak, és amúgy is kevesebbet költenek kultúrára?

Németországban például több olyan színház zárt be az elmúlt évben, amely a kilencvenes években nyitott. És sajnos a közönség ehhez már hozzászólt: a kisebb színházak bezárása nem borzolja a kedélyeket, a nagyobbakat most ez a veszély nem fenyegeti, de így is nagyon nagy rajtuk a nyomás.

Példatárként álljanak itt azok az adatok, amelyekkel a konferencia előadói illusztrálták a különféle zenei illetve komplex művészeti intézmények finansziális hátterét.

FRANKFURT – operatársulatok megkötésekkel

Általában elmondható, hogy a kiadások és bevételek aránya nem túl jól alakul,

ami jelenleg normális helyzetnek tekinthető Németországban.

Alte Oper

Az elmúlt években megduplázódott a költségvetés, most karcsúsítani kell. A helyiségben 1240 ülőhely van; állandó alkalmazásban 20-30 ember áll; a költségvetés évente 15 millió euró. A jegyeladásból befolyik 8 millió, a szponzoroktól pedig másfél millió. Mindez szűkösen fedezi működési költségeket, de csak úgy, hogy kizárólag szupersztár nélküli vendégjátékok tervezhetnek.

Frankfurter Oper

Évente 180 előadást rendeznek a nagyteremben és hetvenet a kisebbekben, amelyek mérete a Művészetek Palotájában lévő fesztiválszínházéhoz hasonló. Ezekben ott is kamaraooperákat (például *Monteverdit*) játszanak. A társulatnak minden együtt kb. 700 tagja van.

Az éves költségvetés kb. 54 millió euró, ebből az önkormányzat 38 milliót, a támogatók 5-6 milliót fizetnek, a jegyeladásból befolyik 6 millió és a szponzorok adnak ötmilliót.

A kilencvenes években megkérdőjeleződött, hogy tud-e működni az opera. Most jobb a helyzet, de még így is nagy a nyomás. Az intendáns egyre jobb előadásokat vár. A város sok premiert akar, de nem ad hozzá elég pénzt.

A németországi gyakorlat azt mutatja, hogy a művészeti intézmények kiadásait többnyire 50%-ban fedezik a költségvetési támogatások, a többi egyéb bevételekből kell tudni kifizetni. Az utóbbi évtizedek jelentős változása, hogy nagyon sok turista érkezik ezekre az eseményekre; ők alkotják a közönség felét. (Sőt, Karsten Witt felmérése szerint Bécsben például a direkt koncertlátogatók száma, akik csak a zenére kíváncsiak és nem akarnak enni, inni, utazni mindössze öt-tízezer. Alkalmanként ez 1700 érdeklődőt jelent, ami egy nagy, vagy egy nagyobb és egy kicsi terem teltházak közönségét biztosítja. Kik látogatják akkor a többi helyszínt? Nyilván azok, akik valamilyen más tevékenységgel kapcsolják össze az előadásokat. Az is igaz, hogy Bécsben minden művészeti kiadást fedeznek a jegyeladások.) Az olyan városban, mint München, ahol még az átlagosnál is 5%-kal több a turista – éppen a fesztiválok miatt –, és ahol magasabb jegyárakat lehet meghatározni, ott a költségvetésnek csak a 30%-ára kell tá-

mogatást szerezni, a 70%-ot az egyéb bevételekből tudják fedezni.

Meglehetősen kiszámítható tendenciát mutat az is, hogy a bevétel 50%-a szolgálja a művészi célokat (pl. vendégzereplők fellépti díját), 50%-a pedig fenntartásra, fizetésekre megy.

A pénzügyi forrásokhoz nagyon nehezen hozzájutni. A támogatások mértéke részben az egész ország pénzügyi helyzetének függvénye. Szerepet játszik azonban az is, hogy a kultúra általános helyzete nem a megfelelő irányba halad. Még a lehetőségekhez mérten is kicsi a támogató kedv. Nem adakozóak a bankok sem, és hiába gazdagok az emberek például Frankfurtban, ez egy eladósodott város, ahol most inkább másra költenek.

PRÁGA – az állam és/vagy a város?

A Cseh Filharmonikusokat Dvořák vezényelte először, 1896-ban. A zenekar eleinte a pusztá megélhetésért küzdött. 1945 aztán a Benes-dekrétum értelmében államilag támogatott zenekar lett. Több mint 20 éven keresztül a cseh parlament székhelyén dolgozott, aztán költözött vissza a *Rudolfinum*-ba, a Művészetek Házába. Hosszas felújítási munkálatok után 1992-ben nyitott ki újra a *Rudolfinum*. *Koncertterem* és kiállítóterem fogadja a közönséget.

A mostani állapotok szerint a *Rudolfinum*, a prágai Művészetek Háza nem Prágáé, hanem a cseh államé. A Cseh Filharmonia használja, ő felel érte, karbantartja, de ki is adhatja. Intézményként szabályozza a Cseh Filharmonikus Zenekar és a Cseh Kamarazenekar tevékenységét. Tagjainak száma 121, vannak közöttük – a cseheken kívül – szlovákok és japánok is.

A költségvetés magja az állami támogatás, ami biztonságot ad, de sok megkötéssel jár. Kizárja például azt, hogy Prágai városa anyagi segítséget nyújtson. Ugyanakkor ez az állami támogatás a költségek 40–50%-ra elég (a fizetésekre például, és valami marad még épület fenntartásra). Jegyeladásból tudnak fedezni további 10–12%-ot, a turnékból másik 10–15%-ot. A szponzorok nem jelentősek. Lehetőség van azonban arra, hogy termet bérbeadjanak (és a *Rudolfinum* jó állapotban van, tehát kiadható). Lehet hangfelvételeket készíteni, ami sok pénzt jelent. Két és fél éve lehetséges,

hogy ezt magára költse az intézmény, ad-dig be kellett fizetni az államkasszába. De addig is maguk fizették az épület javítását, karbantartását. Ugyanez vonatkozott a Cseh Filharmónia tulajdonában lévő jelentős mennyiségű régi és új hangszerekre (köztük egy orgonára és öt zongorára) is.

A rendszerváltás után felül kellett vizsgálni a jegyek árát, hiszen megszűnt az a típusú állami támogatás, ami régen megengedte a filléres jegyárakat. Először erősen emeltek, aminek következtében azonban sok közönséget elveszítettek. Most minden árváltozásnál figyelembe veszik a vásárlóerőt is.

A Cseh Filharmónia rendezésében éva-donként hat bérletet játszik a zenekar, so-rozatonként nyolc hangversennyel. Külön koncerteket is ad, más szervezőkkel, speciális megrendelésekre. Ezekből szezononként hét-tíz szokott lenni. Őszihezvetve te-hát idényenként, Prágában hatvan-hetven fellépés van, ehhez jön az évente külföld-ön töltött 60–80 nap az ottani fellépések-vel és más egyéb tevékenységek – kortárs zenei bemutatók, fesztiválok, stb. – is.

A Művészetek Palotájában működik még Cseh Kamarazenekari Társaság és a Rudolfinum Galéria, ami aktív szervezet: évente 3–4 nagy és néhány kisebb kiállítást rendez. Sok oktató program, koncert, előadás, vita várja az érdeklődőket, ami-hez pénz kell, mégpedig nem kevés.

Az intézmény szeretné megoldani, hogy a 2004 januárja óta életbe lépett új fizetési rend, amely komoly emelésre ad

lehetőséget, meg is valósulhasson. Egye-lőre azonban nincs meg rá a fedezet.

AMSZTERDAM – a szabadság megváltása

A *Royal Concertgebouw Orchestra* csar-nokának tulajdonosa egy kft., és ebben alapítványi formában működik a zenekar. Maga a terem állami támogatást kap, ami gyakran megnehezítette a zenekar mun-káját. Nem volt ugyanis prioritása, ami akadályokat jelentett világsztárok szer-ződtetése esetén. A foglalás ugyanis érke-zési sorrendben történik és jelentősebb elő-adók már sok évre előre tudják programjukat. Mit csináljon a *Concertge-bouw* zenekara, ha mondjuk 2009-ben ép-pen azokon a napokon tudná megnyerni karmesterének Maazelt vagy Haitinkot, amikor a *Concertgebouw* hangverseny-termében a Bécsi vagy Berliini Filharmo-nikusok vannak előjegyezve? 1986-ban létesített egy külön alapítványt, amely pénzt biztosít az ilyen alkalmakra, és megfelelő bérleti díj ellenében a zenekar prioritást nyer. A pénz, mint tudjuk, befo-lyást jelent. Az együttes tehát megfizeti azt a prioritást, amire egyébként nagy szüksége van.

Ki, miért, hogyan, mikor szeretne koncertre járni?

Mindebből kiderül, hogy az intézmények a bevétel támogatási oldalát tudják leg-

kevésbé befolyásolni. Legfőbb figyelem-mel a közönségre kell lenni, hiszen a lá-togatottság aztán a szponzorok kedvét is meghozhatja. Hogyan lehet több és még több látogatót megszólítani? A közön-ség-csalogatás számos fortélyáról szá-moltak be az előadók (*Jodi Myers, Karsten Witt és Jan Willem Loot*), ame-lyeket – nagyon vázlatosan – néhány pontban össze lehet foglalni. Elsősorban megfelelő időpontokkal és megfelelő műsorral, aztán a hagyományos hangver-seny-körülmények körültekintő módosít-ásával, valamint a jegyeladás szokásai-nak átalakításával.

Hangversenyek ősztől tavaszig, a hosszú hétvégék kiiktatásával

A megfelelő időpont-választás többek között azért is szükséges, mert nem sze-rencsés túl sok fesztivált tartani azonos időpontban. Igaz ugyan, hogy a közönség érdeklődése megoszlik, de van egy nem is jelentéktelen réteg, amely alapján véve fesztivál-látogató és nem örül, ha választásra kényszerítik. De más szem-pontok is szerepet kapnak: a hétfő nem szerencsés nap, a szponzorok nem szeretik a hétvégeket és a családok nem ked-veleik a félévi szünet (és általában az iskolai szünidők) idején rendezett kon-certeket. Azt mondják, hogy ne kezdőd-jék a szezon október eleje előtt és tartson tovább május végénél – akkor ugyanis mindenki elmegy vagy Glyndebourne

Megjegyzések egy elfogult cikk margójára

Norman Lebrechtet sokan kedvelik és tisztelik vitriolos írásaiért. Ám a zenei vi-lágban azt is sokan tudják, hogy Lebrecht nemcsak a tekintélyeket, hanem gyakran a tényeket sem tiszteli. Sajnálatos példa erre az Evening Standard március 30-i számában megjelent, a budapesti Művé-szetek Palotájáról írott kolumnás cikké-nek néhány passzusa. Ezekben olyan megalapozatlan, téves és hamis állításo-kat fogalmaz meg, amelyek mindenkép-pen helyreigazítást kívánnak.

Dolgozata közepe táján Lebrecht kije-lenti, hogy a jobboldali politikusok meg-fűrték azt a tervet, hogy az új koncerttermet Bartókról nevezzék el, helyette **Nemzeti**

Hangversenyteremnek nevezték el. (Azt nem részletezi, ki javasolta, hogy Bartók legyen a terem névadója, ezért mi elárul-juk: Kovács Géza, a Nemzeti Filharmoni-kusok igazgatója javasolta még 2002-ben.)

A következő mondatban sajátos állítást fogalmaz meg a nemzeti jelző magyaror-szági konnotációjáról*: szerinte – vajon milyen forrásból tájékozódott? – „*a 'nemzeti' szó ijesztően az elveszített terü-letekre és befejezetlen háborúkra asszo-ciál nosztalgiával*”. (Tekintsünk itt el az ügyetlen fordítástól – egy szó, amint nosztalgiával asszociál: szép teljesít-mény! –, amellyel a Fesztiválzenekar sie-tett mindazok segítségére, akik az eredeti szöveget esetleg nem értenék pontosan, s azonmód föl is tették honlapjukra az ere-

detit és saját fordításukat, amelyet most a Fidelio olvasói is élvezhetnek...)

És – milyen érdekes! – Lebrecht rögtön a következő mondatban leszögezi, hogy a **Nemzeti** Hangversenyteremben „*a Kocsis Zoltán által vezetett Nemzeti Filhar-monikus Zenekart nevezték ki rezidens együttesnek*”. (Kiemelések tőlünk. NF) (Ne akadjunk fenn azon az apróságon, hogy a házba nem csupán a Nemzeti Fil-harmonikus Zenekar költözött be, vagyis lett ott lakó, rezidens együttes, hanem a Nemzeti Filharmonikusok többi egysége is: az Énekkar, a Kottatár és az adminiszt-ráció.)

E kijelentések egymásutánosságával Lebrecht kimondatlanul, mégis egyértel-műen azt sugallja, hogy a Nemzeti Filhar-monikus Zenekar, már csak a neve miatt is, „*ijesztően*” irredenta, revansista társaság.

* másodlagos jelentés, mellékértelmezés (szerk.)

vagy Salzburgba. Így aztán világossá válik, hogy októbertől májusig kedden, szerdán csütörtökön érdemes hangversenyeket rendezni. Az azonban még nem világos, hogy mi szólaljon meg ezeken az estéken, hogy az időponttal amúgy elégedett nézőnek kedve legyen a jegyet is megváltani?

Maradiak és vállalkozó kedvűek

Mit jelenthet a „megfelelő”, vagyis a szélesebb közönségrétegnek tetsző műsor kialakítása? Legegyszerűbben talán azt, hogy váltani kell, és valamilyen módon – akár „könnyebb” műfajok bevonásával is – fogyaszthatóvá tenni a komolyzenei hangversenyeket. Ez, akár csak a fajsúlyosabb művek zene-ellenes fogyaszthatóvá tétele komoly ellenállást vált ki az előadóművészekből. A világhírű karmester, Riccardo Muti például határozottan elzárkózott attól, hogy a piackutatás eredményességét igazolandó, szórakoztató zenével tegyék hatékonyabbá a közönség toborzását. „Semmi kifogásom a szórakoztatás ellen, de azt a szót, hogy MUZSIKA, csupa nagybetűvel kell írni” – nyilatkozta. Ellenezte azt is, hogy szünettel játsszák Bach h-moll miséjét. Kénytelen volt ugyan megtenni, de lehangoló volt, amikor a szünet után a nézők egyharmada tért vissza meghallgatni a második részt. Végül lehet, hogy kevesebben hallgatták meg a teljes művet, mintha szünet nélkül szólalt volna meg, és csak azok jöttek vol-

na el, akik pontosan tudják, mire ülnek be. Ahhoz, hogy a hangversenyrendezők valóban „megfelelő” műsorral jelenjenek a piacon, alaposan meg kell ismerni a közönséget. Jodi Myers a potenciális koncertlátogatók négy csoportját különböztette meg.

- A fanatikus konzervatívok – javarészt ötven év feletti, akik a klasszikus zene elkötelezettjei. Exkluzív klub tagjainak érzik a magukat, úgy gondolják, ők az „értők”. Kizárólag az eredeti és szintiszta klasszikus zenét fogadják el és szinte fenyegetve érzik magukat mindennemű változástól.
- A bátor többség – minden korosztályban van belőlük, de alapvetően a 30 év fölöttiek között kell őket keresni. A *Royal Festival Hall* közönségének az elmúlt kilenc esztendőben ők adták a döntő többségét. Ritkán jönnek családi programokra, óvatosak a kísérletezésekkel szemben és nem szeretik az úgynevezett „szendvics” műsorokat, ahol kortárs zenei darabokat illesztnek mondjuk Beethoven és Csajkovszkij közé. Ez a csoport a népszerű repertoárt és az ismert előadókat kedveli, de fontos számára maga az alkalom is, amikor hangversenyre megy.
- Az új modernisták – a fiatalabbak, a 25 és 35 év közöttiek csoportja, akik a XX.–XXI. századi zene iránt fogékonnyak. Ezek az emberek úgy tekintenek a művészetekre, mint új szociális értékek

felfedezőire. Nyitottak, érdeklődnek a más műfajokat is bevonó kísérletek iránt, elutasítják a többséget vonzó művekkel szemben. Kedvelik a kamarazene intimitását, különösen, ha maga a zeneszerző tolmácsolja a darabot. Ők sem szeretik a szendvics-koncerteket, ám egészen más okokból. Nem a kortárs, hanem a Brahms zenét nem tartják oda valóknak.

- A kellemes időtöltést kereső kezdők – bármilyen életkorúak lehetnek, akik alkalmat keresnek a kikapcsolódásra, felüdülésre, társasági életre. Az est fontos része az evés és az ivás is, és nem utolsósorban az, hogy az előadáson nagy nevekkel találkozzanak – akár a szerző, akár az előadó részéről. Szívesen fogadnak útmutatást a hangverseny-protokolttal illetően – mikor kell tapsolni, hogyan kell felöltözni.

Nyílt kártyákkal

Látni lehet, hogy a többség bizony ellenáll az egyébként közkedvelt szendvics-programnak, holott ezeket éppen azért találták ki, hogy a közönség kedvébe járjanak. A megoldás tehát nem az, hogy a rendezők túljárjanak a publikum eszén, hogy kényeszerítsék a saját elképzeléseik elfogadására. Sokkal inkább az, hogy felismerve a különböző csoportok különböző igényeit, megpróbálják kiszolgálni azokat. A marketingnek nem befolyásolni, hanem segíteni kellene a programok összeállítását –

Elképesztően abszurd gondolat. De itt még nincs vége. Lebrecht nem áll meg félúton, és így folytatja: „A kirúghatatlan zenészek alkotta egykori állami zenekarból hiányzik a Fischer Iván vezette és Solti György által felkarolt Budapesti Fesztiválzenekar különleges íze.” Kirúghatatlan zenészekről beszélni egy olyan zenekar esetében, amelyből 2000-ben, a Kocsis Zoltán kezdeményezte meghallgatások után – nem kis botrányt kavargva – a tagok csaknem egyharmadának távoznia kellett, enyhén szólva elhibázott állítás. Az pedig, hogy az NFZ-ből hiányzik a BFZ „különleges íze”, neveléses kijelentés: furcsa is lenne, ha minden zenekar „BFZ-ízű” lenne...

És még mindig nincs vége: „A legtöbben a Budapesti Fesztiválzenekart hangzásban és szemléletmódban is jobbnak tartják, de Fischer muzikusainak egy küll-

városi moziban kell próbálniuk és jóllehet játszani fognak az új teremben, koncertjeik zömét a kisebb Liszt Ferenc Zeneakadémián tartják. 'Iván kellene az új terembe' – morogta egy rosszkedvű zenész a nyitó estén.” Kik és hol tartják jobbnak a BFZ-t a legtöbben? És ezt miből szűrte le Lebrecht? Közvéleménykutatást tartott? A „külvárosi” mozi pedig egy óbudai épület az Árpád-hídtól délre, amelyet több mint egy évtizeddel ezelőtt a Fővárosi Önkormányzat a BFZ igényei szerint alakított át nyilvános koncertek megrendezésére is alkalmas próbateremmé, s amely egyúttal az együttes – sokak által joggal irigyelt – székháza. Hogy koncertjeik zömét a Zeneakadémián tartják, az egész egyszerűen nem igaz. 2005-ben 22 koncertet rendeznek a Nemzeti Hangversenyteremben (a Nemzeti Filharmonikusok 21-et), és 7-et a

Zeneakadémián, ebben az évadban január óta minden nagyzenekari hangversenyüket a Nemzeti Hangversenyteremben tartják, a 2005–2006-os szezonban pedig 18 koncertet tartanak itt és 11-et a Zeneakadémián.

Lebrechtnek a március 14-i koncertről leírt 3 (a fordításban 4) mondatos véleménye kritikaként aligha értékelhető – ezzel nem is kívánunk foglalkozni.

Kár, hogy a neves újságíró – a szakma alapvető szabályait sutba dobva – vélhetően csupán egyetlen – félrevezető – forrásból tájékozódott, így akarva-akaratlan téves és hamis állításokat fogalmazott meg cikkében, s a Művészetek Palotája hivatalos nyitókoncertjére is az e forrásból származó előítéletekkel felvértezve ült be...

Nemzeti Filharmonikusok

nyilatkozta *Jan Willem Loot* úr. A *Concertgebouw* hangversenyein nem próbálkoznak zenei szendvicsekbe csomagolni korszakokat és műfajokat, inkább körültekintőbb számvetést készítenek. Természetesen lehetőség van arra, hogy valakik csak Beethovent, Brahmsot hallgasson, de azért sokkal többet kell fizetni. Tudni kell azt is, hogy a sorozatkonzertekre szinte nem is kell marketing (kivéve természetesen a kortárs zenei bérleteket). Az intézménynek fantasztikus közönsége van: a teljes szezonra, már 18 hónappal korábban tizennégyezer bérletet adnak el. S ha figyelembe vesszük, hogy a *Concertgebouw* a világ legzsúfoltabb hangversenytérme, ahol két teremben évenként 800 hangversenyt tartanak, ez meglehetősen jó anyagi biztonságot jelenthet.

- A koncertlátogató közönség megtartásában és gyarapításában három elemnek kell párhuzamosan érvényesülnie. Egyrészt szokásokat kell kialakítani, amelyekben biztonsággal igazodhatnak el a látogatók. Másrészt törekedni kell újabb szokások létrehozására, valamint számolni kell azzal, hogy a szokások változhatnak. A piaci szükségletnek megfelelően három-négy évre előre kell eseményeket szervezni, idejekorán bérleteket meghirdetni.
- Alkalmat kell teremteni a közönség bővítésére – kellenek ingyenes rendezvények, nyitott próbák, ebéddel egybekötött koncertek.

• Helyet kell hagyni a rövid távú reakcióknak, amelyek segítik a szokásváltásokra történő kellően gyors reagálást.

Az arányokat tekintve figyelemreméltó a *Royal Festival Hall* kimutatása, amely szerint évente 1000 fizető és 400 díjtalan bemutató várja az érdeklődőket.

Jegyeladás is felsőfokon

S ha adott az átgondolt, minden lehetséges szempontot figyelembe vevő műsor, még mindig nem megoldott, hogyan lehet a jegyvásárlási kedvet fokozni. Ebben a kérdésben *Karsten Witt* szolgált ötletekkel, akinek Bécsben sikerült bőven megdupláznia hangversenyeinek számát. A Művészetek Palotájának helyzetével kapcsolatban elmondta, hogy tapasztalatai szerint minden új helyszín újabb közönségépítési folyamatokat igényel. Több tényező is meggyorsíthatja a folyamatot:

Ha olyan hangversenytéréről van szó, amelynek saját zenekara is van, ez a munka eredményesebb lehet. (Ennek egyéb szakmai előnye is van: csúcsmínőségű zenekar egyik feltétele, hogy ott próbáljon, ahol koncertezik.) PR-hatékonyágát különösen erősíti, ha azt nem teremigazgató, hanem a zenekari menedzser irányítja – ám sajnos ez a ritkább. Jobban funkcionálnak az integrált művészeti központok is, ahol színház és kiállítóterem gazdagítja a kínálatot. Sokat számít, hogy egy-egy ilyen intézménynek milyen a művészeti-

gazdasági irányítása. Az elmúlt időszak alapvető tanulsága, hogy nem magát az intézményt, hanem a kínálatot kell hirdetni. S ahogy arra már *Jan Willem Loot* is utalt a bérletek, sorozatok kelendőségével kapcsolatban, *Karsten Witt* tapasztalatai szerint az emberek csomagban, projektekre sokkal könnyebben megveszik mondjuk a fesztiválokra szóló jegyeket, mintha csak célirányosan a koncerteket ajánlanák.

Hosszas kísérletezés után lehetőséget teremtett arra is, hogy módosított körülmények között vásárolhassanak jegyeket az érdeklődők. Figyelembe véve az élet dinamikus változását, a szokványosan nyitva tartó pénztárak mellett néhány helyen kora reggel és késő este is árulnak jegyeket. Ezeket a helyszíneket a tömegközlekedést figyelembe véve jelölték ki, azokon a pontokon, ahol tömegesen fordulnak meg a korán munkába igyekvő és későn hazatartó emberek.

A lényeg, hogy minden évben történjék egy új kezdeményezés, hiszen nem lehetetlen akár 1–20%-kal is növelni a látogatottságot. Igaz, hogy nem a pénztáraknál kell elkezdni, de ha egyébként minden rendben van, még ott is el lehet érni eredményeket. Étvágygerjesztő programokkal kell a közönséget „levenni a lábáról”, majd megkönnyíteni az útját a különleges muzsikáktól roskadozó „asztalig”. Ez a legfontosabb és ez az, amiben tenni tudnak azok (és csak azok), akik a zenei kínálatot biztosítják.

Tóth Anna

...még arra is vigyázni kell, nehogy kortárs művet beletegyünk a programba. Ebben az esetben ugyanis a bevétel 9%-át kell befizetni, ami irrealisan sok....

Mi kell a közönségnek?

Beszélgetés Jakobi Lászlóval, aki 1993 óta foglalkozik hangverseny-rendezéssel és a mind a mai napig talpon maradt két magán koncertrendező cég egyikének élén fontos szereplője hangverseny-életünknek.

– *Amióta Ön ezzel foglalkozik, érzett-e valamilyen elmozdulást a közönség részéről? Hogy mire mennek szívesen vagy kevésbé szívesen, kellett-e profilt, koncepciót váltania?*

– Kellert természetesen profilt módosí-

tani, de azt az alapelvemet, hogy a kama-razenét, a kisebb létszámú együttesek produkcióit népszerűsítem, nem adtam fel. Annak ellenére, hogy egy vonósnegyes, dal- vagy szonátaestet sokkal nehezebb eladni, mint egy zenekari hangversenyt.

– *Nem gondolt arra, hogy kicsit „könnyít” a műfajon a nagyobb publikum érdekében?*

– Műfajban nem vagyok hajlandó megalkudni. Nem rendezek olyan kon-